

Page 0410.

ప్రీతి క.

పాతకమహాశయాలారా !

ఈ శతకమును నాపుత్రిక చంద్రాభట్ల అచ్యుతాంబ ప్రోత్సహమునలన (నవప్రిప్రీ) యువనామసంవత్సర పుష్య శు ౧౩ సోమవారము) ౧6-1-1936 సం॥రం శేదీమొదలు ది 18-2-36 సం॥రము శేదీనాటికి వేసువరము బోర్డుస్థాలు మాస్టరుగా నుండి వ్రాసితిని. ఇప్పటికి సుమారు ఒక సంవత్సరము అయినప్పటికిని యీ తిమ్మాపురముగ్రామములో స్కూలుపనులు అధికముగా నుండుటవలన అచ్చొత్తింతుటకు అలస్యమైనది. కాని భగవంతుని కృపవలన నీనాటికి అచ్చొత్తింపఁగలిగితిని. ఇందుల దోషములున్నయెడలఁ జదువరులు తెలియఁబఱచినచో సవరించుకొందును. నా కిదియే ప్రథమప్రయత్నమగుటచే దప్పులున్నను యొప్పులమాత్రమే గ్రహింపఁగోరెదను. ఈగ్రంథము నకు సహాయమొనర్చినవారలను నాకృతజ్ఞత తెలుపుచున్నాను.

ఇట్లు విద్యజ్ఞపరిధేయుడు,

భటుడిమర్రి రామచంద్రమూర్తి.

హరిశతకము

ఉ. శ్రీధరు సత్యసాధనుని * శ్రీకరుఁడౌపురుషోత్తమున్ బ్రభున్
మాధవు నామ్య నమ్యతు న * మాపతిపూజితు నాసుదేవునిన్
సాధుజనావనున్ మహిత * సత్యపరాక్రము వీరు విష్ణు నం
భోధిశయాను నిన్ ఘను న * మోఘునివేడెడఁగావుమోహరీ!

ఉ. శ్రీధర! వాగ్ధవాదిసుర * సేవిత దివ్యపదారవింద! యో
భూధవ! దేవవంద్య! గుణ * భూషణభూషిత! దివ్యమూర్తి యో
గాధితనూజయూగఫల * కారక! సర్వనిలినరక్షకా!
నాథుఁడ వీవె నన్ గృహ న * నారతమున్ దయఁబ్రోవ నోహరీ!

చ. ఎవనిని శేషసద్గుణము * లెంచుచు విఘ్నములెల్లఁ బాయఁగాఁ
దనిలి భజింతు రెల్లరును * దద్దయు భక్తి నభీష్టసిద్ధి కా
భవనుతుఁ డౌగణేశు మది * బ్రార్థనఁ జేసెద నిష్టసిద్ధికై
సేవిత మనఃప్రమోద మిడఁ * గాఁ బదగుంభన మబ్జ నోహరీ!

చ. భువనములన్ సృజించునను * భూతిఁబితామహుఁడౌదువంచునా
ర్జనమునఁ బెంప విష్ణుఁడవి * సర్వము నాశ మొనర్చివేయఁగా
నివుఁడ వటంచు నెంచెదరు * చిస్మయరూప! విచిత్రమయ్యె నీ
ముపురుసు నొక్కటేగద వి * మూఢమనస్కత వీడినన్ హరీ!

హరిశతకము

ఉ. శంకరు నర్థదేహ మను శక్తివిజృంభణ ముల్లస్థిలఁ దే
జోంకతనూవిలాసభయఁ దాగ్భటి రాక్షసులన్ వధించి తే
మంకరలీల భక్తజనమండలి నెల్లను బోచినట్టి యా
శాంకరి నిష్టసిద్ధి కనిశంబు నుతించెడనయ్య శ్రీహరీ! ౫

చ. జగముల నెల్ల నీ సుకరసంపదచేఁ ద్రిగుణాప్తిచే లన
త్రగవిలనన్మహామహిమఁ కాంతులచే మను వద్దివీహితం
బుగ వసుమద్దళంబులను బూసఁగఁజేయుచుఁ గర్మసాక్షి నై
యగణితవేదరూప మగునట్టి నినున్ భజియింతు శ్రీహరీ!

ఉ. అంతరవర్తియన్ శివుఁడఁచార్తిహరుండ నటంచు నెమ్మదిన్
శాంతుండనంచు వేద్యుఁడవు శర్వుఁడవున్ బరమాత్మివంచు శు
ద్ధాంతుండ వంచు నీశుండన నాదువుగా సకలాంతరంగముల్
గాంతు నటంచు నెమ్మదు రఁఖండపరాక్రమ! నిన్ను శ్రీహరీ!

ఉ. దండము, పుండరీకదళఁదర్ప విరాజితనేత్రశోభితా!
దండము, శంఖచక్రధర! తాపన మానస వద్మసంస్థితా!
దండము, కంసగర్వహర! ధర్మచితుడ! వాప శిక్షణా!
దండము, నీలకంఠసుత ధన్యచరిత్ర! రమేశ! యోహరీ! ౬

ఉ. శ్రీపతి! నిన్ను నేఁ గొలువఁజెంతకు రా వది యేటిధర్మమో?
కోప మదేమి నావయిని గోర్కెలతోఁ జెడిపోని నందువా?
తాపను లెంతో యాశగొనితద్దయు ని స్పజియించినంతనే
చావలతావిమోచనము సల్పవె వారికి నెల్ల శ్రీహరీ! ౭

చ. మమతగలాఁడ నోదనాజు మర్దన! నీవె శరణ్య మంచు నీ
మమున భజించుచుంటి ననుమానము లెల్లను బాపి కావవే
నముఁ డిఁక లేఁడు నీ కెచట • సాధుల రక్షణనేయ నిద్ధరన్
కమలదళేక్షణ! నరద! • కారుణికోత్తమ! పోవు శ్రీహరీ!

చ. కమలదళాక్ష! దాశరథి! • కామితసత్ఫలదా! రమాధవా!
నమదడయాంచితప్రకట • చాపధరా! నిగమాంతవేద్య! గౌ
తమవనితాన్త సహరణ • ధర్మనిచక్షణ! సాధురక్షణ!
సుమహిత కార్యదక్షిణ! వసుప్రభవేక్షణ! బాణ! శ్రీహరీ!

చ. అవనిజ నీమ భార్యయనియా ముద మొప్పఁగ నేలికొంటి వీ
వవనిజయాప్తి నున్ననను • నర్మలీల బోవఁగరాదె నే పున
గృహములనొందకుండ భవబంధము లెల్లను దోచి కావఁగా
నెవరిని వేడుకొందు మది • నిద్ధచరిత్ర! పవిత్ర! శ్రీహరీ!

ఉ. ప్రాసము త ప్పగున్ గణము • భంగమగున్ యతినిష్ఠపోవునం
త్రాసముఁజెందు జ్ఞానము విదగ్ధమతిన్ సినఁగాక యన్యులన్
ప్రాసముకోసమై పొగడఁ • గావున నిన్ను సుతించుపదైముల్
దోసముఁ జెందనీక పదతిష్ఠియుఁ బుష్టియుఁ గూర్చుశ్రీహరీ!

ఉ. శ్రీరఘురామ! నిన్ బొగడిచిత్తము రంజిల రామచంద్రుఁ డెం
తో రసగుంభనల్ వెలయ • ధుర్యతఁ జెప్పు ననేకపద్యముల్
మారగురూ!యవన్నియును • మంచివగున్ భవదీయసత్త్వపా
సారము గల్గెనేని యిఁక • సందియమేల! వచింప శ్రీహరీ!

- ఉ. శ్రీసతినాథ! ని న్మదిని • సేవయొనర్చి రసానుకూలతన్
 వ్రాసినయట్టిపద్యములు • భావములోపల నిల్చి భారుణిన్
 భాసిలజేయవే కృపను • భాస్కరునశువులట్టు లీభువిన్
 దానజనార్తిభంజన! హితవ్రజ రంజన! యోయి శ్రీహరీ!
- ఉ. మాపునురేపు నీస్మరణ • మానక చేయుమఁ బద్యపాళిచే
 చాపసహృన్నివాన! విశదంబుగ నుత్పలచంపకంబులన్
 దాపినదండలన్ మెడనుదాల్చ నొసంగెన భక్తి నెంతయున్
 జూపవె నీకృపారసము • జూపక వీడను నిన్ను శ్రీహరీ!
- ఉ. భానుడు శక్తియున్ మెటియు • బన్నగశాయియు విఘ్న
 నాథుడున్! మానిజన ప్రమాది యగు • మంగళదాయి హి
 మాంశుమాళియున్! గానగ నంద నీవెగద? • కంజదళేక్షణ!
 భక్తి లేక నిన్! బూనిక మంత్రితంత్రముల • బొందరు బుద్ధి
 చలింప నోహరీ!
- ఉ. కాయ మహోగతిన్ వెలయు • గాదె నినున్ రవియన్న భావనన్
 బాయవు భాగ్యసంపదలు • పార్వతి వీవె యటంచు నెన్నగన్
 డాయవు పాపసంఘము లు • దారుడుసాంబుడవీనటంచనన్
 మాయముగావె విఘ్నములు • మాస్తుతిగానినువేడ శ్రీహరీ!
- ఉ. వ్రాయగఁబూనుటే తెగువ! • భావమునందుననూహపుట్టఁగా
 డాయదు నానునం బధిక • ధైర్యమునం దరియింపకుంటచే
 దోయజగర్భుఁ డా నిగమతొయములందున నీ విలాసముల్
 వ్రాయగలేదె! నే నటుల • వ్రాయగ నెంతటివాడ శ్రీహరీ!

చ. కవనమునేయనేర్చి భువిఁ ♦ గంజదళాక్షునిమీఁదఁ బద్యముల్
లనము లిఖింపనేరక ఫలంబును గోరిన లాభ మబ్బునే?
సవసవబోధనావిలసనంబుగ నేర్చిన శస్త్ర విద్యచే
నవతి శర ద్వయస్కు యగుఁనాఁతిని గొట్టినయల్లు శ్రీహరీ!

ఉ. శోధనచేతి నంతయు విశుద్ధమనఃపరిపాకభక్తిచే
బోధనచేతి నిన్నెఱుంగఁ ♦ బోలునుగాక మఱొక్కరీతిగా
సాధన లెన్ని చేసినను ♦ సాధ్యముగాదు ఫలంబు సత్ప్రాప్తిన్
వేధ విధించుఁగాకి మఱి ♦ వేఱుగతిన్ లభియించునే హరీ!

చ. ప్రభగలవాఁడ వీవు భవబంధయుతుండ నరుండ నేను నా
విభవమెశాశ్వతంబనుచు ♦ వేమఱు వేగుచునుండుమూర్ఖుని
బ్రభువర! సత్కృపాకలనఁ ♦ బాలననేయఁగ నీదే భారమా
సభవముఖామరప్రచరితాఖలవేదివి నీవ శ్రీహరీ !

ఉ. పావన మనయజ్ఞ మనఃవద్యుడు పక్తిరథుం డసర్పిగాఁ
దావకమైన లీల విశదంబుగ నాతని కాత్మజుండ వై
కానవె గాధినందను మఖం బసురాళిని ద్రుంచి తాఁతి స్త్రీ
భావ మహాల్య చెందఁ బదఃపద్మరసం బాలికింపవే హరీ !

ఉ. తాపనుఁ డంతజాణ! యవతారము లెత్తినదేవదేవుఁ డీ
వే పరమాత్మ వం చెఱిగి, యెల్లగుఱాత్ముల నీ వొకండవే
రూపఁ జేయఁగల్గు దని ♦ రూఢిగ నేర్పెనువిద్యలన్నియున్
జాపపరిక్రమక్రిమశ ♦ సల్పుదు మోద మెల్లర్ప శ్రీహరీ!

ఉ. బాలుడవయ్య ఘోరతరః సాతకిః దాటకః జంపి యజ్ఞమున్
బాలనఃజేసి గర్వితు సుబాహు వధించి తమోనిబద్ధతన్
గూలినతాతి నాతిగతిః • గోమలతన్ వెలయంగః జేసితో
మేలు! భలీ! యసన్ శివుః • మేదురచాపముఁద్రుంచిపోహరీ!

ఉ. శ్రీరఘరామలక్ష్మణులు • నీతియుఁ గూడి వనంబునేరఁగాఁ
గోరుచురాజ్యమున్ భరతుఁ • గూర్చగఁగేయరాజపుత్రిమీ
భూరమణున్ వరం బడిగె • భూరిననుస్తచరాచరాత్మకం
డారయ నీ వటం చెఱుంగఁదయ్యయ్య! మూఢతఁజెందిశ్రీహరీ!

చ. ధనువును జేసిఁ బట్టి భుజఃదర్ప మెలర్చఁగఁ గానలందునన్
దనుజులఁ దంప నిచ్చమెయిఁ • దవ్వులఁ గేకయరాజపుత్రిపైఁ
గనఁబడు నట్లునర్చి సురఃఘాతుఁలన్ వధియించినాడవో
దనుజవిదారి! నీమహిమఁ • దభ్యముగా నెవఁడెద్దు శ్రీహరీ.

ఉ. ఓడక నీతఁ గాచుకొని • యుండుము నే నను లేఁగి లేఁడిని
దాడనఁజేసి పట్టుకొని • దగ్గట వచ్చెద నంచు లక్ష్మణున్
దోడుగనుంచియున్ జనుటఁ • తోయజనాభ! పులస్త్యసూనునిం
దాడనఁజేయుకారణము • తద్దయు గల్గుటకే కదా హరీ. ౨౮

చ. మృగమును వెంటనఁటియును • మేటికరంబున విల్లుబూనినూ
శుగముఁదొడంగియేయఁగడు • చోద్యముగానదిరక్త సుండుగాఁ
దెగిపడిపోయిభూమిపయిఁ • ద్రెల్లుచు నక్కట! లక్ష్మణాయటం
చుఁగడుఁగడింది పీనుఁగయిఁ • సోలఁగ నేనీతిగాదె శ్రీహరీ. ౨౯

హ రి శ త క ము

ఉ. సీతయు లక్ష్మణాయనుచుఁ జేల్చుడి రాఘవుఁడార్తనాదమున్
 భీతిచేయుచుండె నని యెద్దయు దుఃఖమునొంది లక్ష్మణా!
 కాతరులైన రక్కసుల యకార్యములేని యొనర్చిరో కదా
 భ్రాతకు నాయునున్నాటచుఁ బర్గున బొమ్మనె సీత శ్రీహరీ.

చ. వదినెను మాతగాఁ నలచుఁ నాడగు లక్ష్మణుఁ డెన్ను! జానకీ!
 కదనమునన్ బరాజయముఁ గల్గదొకప్పుడు రాఘవుండనన్
 త్రిదశులఁ గావఁబుట్టిన ప్రియదేహుఁడు దేవుఁడుగానినేనుగాఁ
 దిది యెదనమ్ముమమ్మ! యని యెరియుఁజెప్పఁగనమ్మదోహరీ.

ఉ. ఓరిచుగాత్మ! లక్ష్మణ! యయో రిఘురాముఁడు నచ్చిసంతనే
 ఘోరత నన్న నాచికోసఁ గోరితి నార యటంచు నిఘ్నరో
 ధ్ధారినచోశుగంబుల విడల్పిన లక్ష్మణుఁ డార్కిజెంది తా
 నొ రిఘురాముఁ డున్నయెడఁ కర్లెనుగా విధిలేక శ్రీహరీ.

చ. కినుకను మాయలేడి నటు యగీటడఁగించి సురారిఁడుంచిపె
 ల్చునఁ దనసర్వశౌలకును యరాముఁడు నచ్చుచు దారిలోన ల
 క్ష్మణు నటుఁ గాంచి యొంటరిగఁ జానకినిన్ విడనాడి వచ్చిజే
 యనుచునచించెగాదెయది యంతయు నీచరితంబె శ్రీహరీ.

చ. అనుజునితోడ నే నిచట యాగక దానవుఁ జంపి వచ్చుచుం
 టనిగదా యంతలోననె విదేహతనూజును వీడిరాగ నీ
 కను దగునయ్య! రక్కసులుఁ కూశలు సీతకునేమిమూఁ డెనో
 యనుచును నార్కితోఁ బలికినట్టి మహాఘ్నుఁడవీనె శ్రీహరీ.

ఉ. మానవజన్మమైత్రి బహుః మన్ననలందిన రాముః ధీతః
కానల కేఁగి సీతకయి • కష్టము లొందినరీతి నుండెనే
గాని స్వకీయభావమునఁ • గల్గదొకప్పుడు మోహ మీతనిన్
దానవనాశనాథ మవఁతారమునన్ విలసిల్లుదోహరీ. 3౧

చ. దశరథగాజపుత్ర! నినుఁదార్కొన నొల్లక యుద్ధమందునన్
విశదముగాఁగ రాక్షసుల • వేముఁ జంపితివఁ చెఱింగియున్
నిశలుఁ బవల్లు నేమఱక • నీ వటు నీతను గాచుచుండఁగన్
దశముఖుఁ డంత వచ్చె మునిఁతానయిమాయలమూర్తిశ్రీహరీ.

ఉ. రావణుఁ డటైవచ్చి తనఁరక్కసి మాయను సీతనట్టె శొం
పోవఁగమార్గమధ్యమునఁబుణ్యగుఁబుండుజటాయువేంతయో
రానణితన్ బెనంగియును • రాక్షసనాథునిచేతఁ గూలియున్
ధీవరుఁ డాయుదంతమును • దెల్పెఁగదా నినుఁ గాంచి శ్రీహరీ.

చ. వివినముఁగోసఁ దమ్మునితోఁనీరుఁడురాముఁడనన్ జరించుచున్
గవటపుదఁఖ మొందుచును • గొల్పడకన్ జనిసూర్యపుత్రునిన్
గవివరు నాంజనేయుఁ గని • గట్టిగ స్నేహ మొనర్చి వాలినిన్
గఁటతఱో వధించె ననుఁగాధ లవన్నియు నీవె శ్రీహరీ. 3౨

ఉ. వాలిని జంపి సూర్యజుని • వానరరాజుగఁ జేసి స్వర్ణపుం
గాలము దీఱ సీతఁ వెదుఁకంగ ననుస్తదిశా తిలంబులన్
వ్రాగి కఘల్ గనుంగొనుచు • వచ్చిరి జానకీయున్న జాడలే
మూలనుగాంచలేదనుచుఁ మూల్గుచుముక్కుచునంతశ్రీహరీ.

క. నేరము లెన్ని చేసినను • నీ వని యెల్లను సైచి పోతు విం
చారఁగ తాతనిక సతిగ • నందితలీల నొనర్చినట్టులే
శ్రీరఘరామ! భక్తు లని • చేరిన యాగుహానిన్ జటాయువున్
మారుతిపుత్తు నా శబరి • మాన్యులఁ జేసినగీతి నోహరి. ౪౦

ఉ. నీతను జూడ నేగుమని • చెప్పఁగ నా హనుమంతుఁ డంతటన్
గోతులతో సముద్రమును • గొప్పగదాఁటెడఁ జూచివచ్చెదన్
భీతిని మానియుండు • డని • వేగమే దాటఁగ నద్రి నెక్కి తాఁ
శాతుక మొప్ప గంతు లిడె • గాంతను జూచెద నంచు శ్రీహరి.

చ. సురిసను గెల్చి పర్వతము • సోకియు సింహికఁ జూపి వార్ధి నిం
వరయఁగ దాటి లంకదరి • నద్రినమీసముఁ జేరి రాత్రివే
ళి రహిని నీతిఁ గన్గొనఁగ • లావగు నూపము వీడి సన్నమై
పరులు జయింపరాని యతి • పాపిని లంకిణిఁ జంపె నోహరి.

ఉ. లంకిణిఁ జంపి యావెనుక • లంకను జొచ్చి కవీశముఖ్యుఁ డే
శంకయులేక రావణుని • శాలల నన్నిటిఁ గాంచి కాంచి యే
వంకను నీతిఁ గానక వి • వర్ణమనస్కృతి నుండి యొక్క ప
ర్యంకము నందు నిద్రఁ గను • క్రొంచనుగాంచెను బేర్మిశ్రీహరి.

ఉ. క్రొంచను గాంచి నీతయను • కందువ నెన్నుచు నీత యైనచో
సంచలతం దలంగి యిటు • పాఁగిలి నిద్రఁ గనంగ నేర్చునే
యెంచఁగ నీత గా దనుచు • నేర్పడఁ జూచె సశోకకావనిన్
జంచలనేత్ర జానకిని • సద్గుణపూతను నంత శ్రీహరి. ౪౪

ఉ. చూచియనూనమోదమునఁ జూచియశోకపనిన్ మహర్షి ణో
గోచరమైన సీతఁగని • కృంగి నమస్కృతిఁజేసి యిచ్చె గో
త్రాచలమేరుశృంగసమ • మై విలసిల్లెడు రాము ముద్దికన్
రాచకొలంబు సామియగు • రాముఁ డొసంగిన దంచుశ్రీహరీ.

ఉ. దేవ! జనించి నీ వఖిలఁదీనుల బాధలఁ బాప నెంచి మై
చేవ యడంచి దానవులఁ • జిందఱునందఱ నేసి చంపుచున్
బావన భూమిలోఁ దిరుగు • సావుల కెల్లను నాథుఁడైన యా
రావణునిన్ వధించితిని • రమ్మగుణాకర ! రామ ! శ్రీహరీ.

చ. దశరథ సందనా! హనుమఁదాసుగ నేలితి సూర్య పుష్కరిన్
వశమొసరించి లోకమున • వాలిని జంపియు మీఁది వారిధిన్
గుళిత దాఁడి రావణుని • నూలగఁజేసి పరోపకార్తినె
విశదముగాఁగ నీతి చెఱఁపిచ్చి యయోధ్యుఁడేర్చితౌవానీ.

చ. పగతురు గారు రాక్షసులు • పాఁడికి దేవుల కింద ఊక్కుట
నిగమములోని ధర్మములు • సీతులుఁ దప్పి చరించువారలన్
దగ దని మానిసింపఁగ నధం బొసరించును గాకటంచుఁ దె
ల్పఁగ దశ శీర్షుఁ జెండియును • లంక విఁచుఁ కేయవే హరీ.

ఉ. భూపతులందు మేటి వగు భూవిగుణుండఁ బాంతమూర్తి ! నా
పాపము లెల్ల బాపుటకు భక్తినినుకొని యుండు నిచ్చుటన్
దాపనబృంద • నేనితివ దప్పిఁగి తాబ్బనిశేప శేషశా
యా! పరమాత్మ! కాచుటకు నెవ్వరు దిక్కుక నాని శ్రీహరీ.

ఉ. మీనము; గూర్మముం గిటియు ♦ మేటి నృసింహము, వామ
నుండనన్ | గా నటు జామవగ్ని యనఁగా రఘురాముఁ డనం
గఁ బిమ్మటఁ | బూనికి రామకృష్ణులనఁబుద్ధుఁడనన్ గలియం
ను ఛాత్రిఁడు | దీనులఁ బోవఁగాఁ గలికిఁతీరును దాల్చెద
వీవె శ్రీహరి. ౫౦

చ. జగమూలఁ దోలుబొమ్మలుగ ♦ సల్పి నటింపఁగఁ జేయునట్టి నీ
మొగ మింక మాపవే జగముఁ మ్రోలనటంపఁగ సూత్రధారివై
నగలఁ జెలంగి నర్వజనఁ వాన్ముఁడవై యిలమోక్షదాయివై
సొగసుల ప్రోవువై మిగులఁ శోభిలు సేవ భజియింతు శ్రీహరి.

చ. మురలీని గేలఁబూని నగుఁ మోమున నన్నెలుగుల్లుచుండఁగా
బరుసున వేణుపూదుదు నుపశ్రుతియై స్రవణంబెలర్పఁగాఁ
దరమె గనంగ నీమహిమ? ♦ ధాతయు గీష్పశిముఖ్యులేనియున్
బరమదయానిధీ! మదినిఁ భావన సేసెదఁ గాపు మోహరి.

ఉ. భాగము నీయనట్టి యతః పాపులఁ గొరవులన్ వధింపఁగా
నాగమము ల్జపించి జయః సుర్జనుఁగాండివమందు నిల్పి స్వే
చ్ఛాగమనప్రచారములు ♦ నల్పుచునుండెడి నిన్ భజించెదన్
భోగముభాగ్యమున్ దయనుఁ బొందఁగఁ జేయఁగదయ్యశ్రీహరి.

ఉ. సారము లన్ని నీనె కద ♦ సారనలోచన! మీనరూపమున్
ధారణఁజేసి సోమగిని ♦ దారుణలీల వధించి బ్రహ్మకున్
బారణ సేయ వేదము లఁ సారకృపామతి నిచ్చినట్టి నీ
శ్రీరమణీయపాదములు ♦ చేరి భజించెదనయ్య శ్రీహరి. ౫౪

ఉ. కోరిక దేవదానవులు • కూటిచి మందరపర్వతంబు పెన్
దారువు గాఁగ వాసుకిని • ద్రాఁడుగఁ గైకొని దుగ్ధవారిధిన్
ఘోరముగా మధిపనను • కూలతవీపునఁగొండదాల్చియో
సారసనాభ! కూర్మమయి • సారము వేల్పుల కీయవే హరి.

చ. ఇల నొక చాచుచుట్టగతి • నత్తిన యట్టి హిరణ్యలోచనున్
దలఁపడిపోర శూరతను • దంష్ట్రులఁ బూని వరాహరూపమై
బలిమిని వాని జంపితివి • బాహుబలాఘ్రుడవౌచు నిధరన్
మలిపితి వెప్పటట్లు సరి • మట్టముగాఁ బరికించి శ్రీహరి. ౫౬

చ. ఘలమును గోరకుండ నిజభక్తుఁడు సర్వమునీవయంచుఁదాఁ
దలఁచి భజించెనేని యతిభక్తునిగా నొసరింతు వంటకున్
బలిమిని హేమకశ్యపుని • బారిఁ దలంగఁగ బాలభక్తునిన్
వలచి స్మరింపఁమూర్తివయి • వానిగఁ బ్రోచుట సాక్షి శ్రీహరి.

ఉ. వందగఁ బూని మోసమునఁ • బావనవామనమూర్తి వై బలిఁ
జంచలుఁ జేసి లోకమున • శక్తికి మించినదాన మియ్యఁగా
నందితపుణ్యశాలిని ర • సాతలమందు నడుంగఁ జేసితె
కొంచెమెయూపదత్రయము • గొంచక మేటియటంచునోహరి.

చ. ధరమును జామదగ్ని వయి • తండ్రిని జంపిన రాజుఁ జంప నీ
విరువదియొక్క మాఱు ధరఁ గీశులన్లు వధించి వారి నె
త్తురు పితృనిర్వణక్రియకు • దోరఁగు మడ్డులుగానొసర్చిఁ
పరశుధరా! నినున్ బొగడ • బ్రహ్మకు నైనఁ దరంబె శ్రీహరి.

చ. తపము లొనర్చి వేల్పులును, దాపనవద్యులు నిన్ను వేడఁగాఁ
గపటచరిత్రుఁ దుర్జనుని, గావర మెక్కిన రావణాసురున్
గపులను గూడి చంప నరుక్తవడి రాముడ వైతివయ్య! నీ
వసగతవృత్త కేకయన్పాత్మజ హేతువుగాఁగ శ్రీహరీ!

ఉ. ద్వారకలోనఁ గృష్ణుఁ డవతారమునెత్తె ననంగఁ బుట్టి పం
పారఁగ దుష్టరాక్షసుల, నందఱు జంపుచు నున్నయప్పు డా
కూర్మరుఁడు కంసుఁడా మడిసెఁ గూలిరి చేదిధరాదినాథుఁడున్
జేరిరి పాండవాత్మజులు, చేడ్చడఁ గౌరవవర్గ మోహరీ! ౬౧

చ. త్రిపురనిశాచరాధములు, తీవ్రత మానుల బాధపెట్టఁగాఁ
గపటము నూని వారి నిజకాంతలనిష్ఠలఁ బాపి వేగమే
చవలలఁ జేసి దానవులఁ జంపఁ దలంచి యహింస ధర్మసహ
ద్విపదుల కించు ధాత్రిమును, ధీరతఁ బల్కిన బుద్ధయోహరీ!

ఉ. అన్నియుగంబులందుఁ బరమాత్ముఁడుధర్మమునన్ని బద్ధుడై
పున్నెము నిల్చఁగాఁగలికి, మూర్తియగున్ భువిబాపసంహతిన్
గ్రన్తన దుష్టులన్ గలియుఁగంబున ఖండనఁ జేయఁ బుట్టు నం
చెన్నఁగఁ గల్మిరూపమున, నేర్పడునిన్ భజయింతుశ్రీహరీ!

చ. విదురుని భీష్మునిన్ గడుఁ బవిత్రులఁ జేసితివార! నీకృపన్
వదలుట ధర్మచూ? కనుము, వాగ్ధవపూజిత! నమ్మినాడ నీ
వదనముఁ జూప వేగ మిటు, వాచిజనేత్ర! ముకుంద! రాఁగదే
సదయుడవంచుఁ జక్రధర! సాయము గోరితికృష్ణ! యోహరీ!

చ. కలియుగమందు మానవులు • కానరమెక్కి చరితులేకదా !

అొలిచదువెల్ల మాని వెన • దుర్మదమూనిసెబుద్ధులై నినున్
గొలిచినఁ బాపముండఁ గడుఁగుత్సితార్థమును సమలై
తెలియరు నిన్ను సత్త్వము • దేవుడవచ్చని ధాత్రి నోహరీ!

ఉ. పుట్టినవెల్లఁజచ్చుటలుఁ బోడిమిగ్గి మ్మఱఁబుట్టుచుండుటల్
నెట్లు జీవరాసులు • నిక్క - మగున్ దిమకర్మసర్థసన్
బొట్టనై యకార్యములు • పూనికజేయుచు మంచిచెడ్డలన్
బట్టు లెఱుంగ లేకుడికి • పాడియె యెవ్వచ్చెన శ్రీహరీ! ౬౬

ఉ. దాసము చేయకన్న ధనధాన్యములబ్బునె యబ్బెనేనియన్
గానఁడు మంచిచెడ్డలను • గానము గర్వము వీడలేక నిక
ధ్యానము చేయనేరఁడు • దా! ధనమూలమె లోకమంచు స
త్యానకు దూర్ఘై పరముదిప్పి నరుండు చరించు నోహరీ!

ఉ. మాయనుబూరి పుట్టుటయు • మాపుటయుఁగలనీదుశాంబరీ
మాయ లెఱుంగ లేక యిల • మానవకోటి చరించుచుండుండ
త్కాయములోని జీవుడవు • గానె తొలఁగి నీవుసర్వమున్
జేయుచునయ్య కర్తవ్యు • జీవులలో వసియించి శ్రీహరీ!

చ. నలునస్పృహంప, వెన్నుఁడుఘనంబుగఁబంప, భవుండుద్రుంపఁగా
నలఘుతెరోక్తి నీజగము • లన్నియుఁ జర్చితచర్చణంబులై
తలఁగక యుండు నీయఖలత్తవ్త్వమయంబగునీచునాత్మకున్
వెలియగు జంతు వేదియను • బృథ్విని లేదు తెలంప శ్రీహరీ!

చ. తొలుతను నర్థధర్మములఁజూచి జనింబులన్నియున్
బొలుపుగఁజూచిన ర్తనముఁ పూర్వమునుండి ను ధర్మమార్గమున్
దలఁగక యుండఁగా జనులు • తిద్దిధ మెల్ల నడింగె నీ కలిన్
గలుపతి నొంగి పాపు లయి • కిష్టములం బొరయంగి శ్రీహరి!

చ. మలములునాశ్రమంబులును సూత్రముచెడిచో మొందియె
బులెనెనరాజ్యమున్ సొలుపఁ బూనెఁబోసకృతున్ నడించె నా
ధులకఠికప్రముల్ గలిగె • ధూర్జునన్ సిరు లబ్బె నీగతున్
దలఁచి నినాశ హేతు నని • ధర్మవిముల్ వచియితు యోహరి!

ఉ. పారిక నర్థధర్మము • పాసి దొరంగి చరితురేని యె
వ్వొకిన్ నెన న్నెల్లి చెడి • బట్టఁ బొట్టఁ బూడి శూన్యసహ
ధారుణి నంద బుమ్మనె • ధూన్యములన్ గొనువారి లుచు గే
యారయ నువ్వునన్ గొనిన • నమ్మదు పాఠెనఁడుండు నోహరి!

ఉ. నామము నీమముల జెడిసఁ నాఁతులు బిన్నలుఁ బెద్ద లీకలికా
గామముచేతి ధర్మమును • ధర్మము సాధ్యముఁ గానలేదు పో
గ్గామముకగా! చెడి • వన్యలు తీవని నేర్ప నాకలం
బ్రామి తిసంగి నింపగునె • పడ్డతు లేర్పడుకున్న శ్రీహరి. ౭౩

ఉ. భర్తల నూరి కంపి విటపాదుల పజ్జ ససి చి నిష్కలకా
ధూర్తత లెక్కనేయక • మఁ సునియ ముప్పవస్త్రాత్తి నిచ్చుమై
వర్తిలుచున్ గులొంగులు • వారిక వా రినినారికాచికిన్
దార్తురు తిమ్మ దా రిని యధర్మముటం చునఁడ శ్రీహరి.

- ఉ. నేరము లేవిదానివలె ♦ నేర్చున నల్లునిగూడి గట్టి సం
సారము సాడుగా మఱొక ♦ జారుడు నింట నెయ్యండఁగా ననా
చారము సేయుచున్ గలిసి జాన లనత్యవుమాట లాడుచున్
భారము కాపురం బనుచు ♦ భర్తను దిట్టి కలంఠు రోహరి.
- చ. పడఁతులు గొందఱీభువిని ♦ భర్తల మాటలు సెల్లనీక వం
గడమున కప్రితిష్ఠ యధికం బని చూడక నీటుకాండ్రితో
సడిసడి నందునన్ గవయఁసాగెద రీకలియందు భర్తతో
బుడిబుడి దెబ్బలాటలను ♦ బూనుదురయ్యమహాత్మాశ్రీహరి.
- చ. సరసుని జారబుద్ధిగలఁచానలు మెచ్చుచు నాథుఁడెంతయున్
మురిపెముఁజూపఁదిట్లుదురు ♦ మోసముతోడ మెలంగినేర్చుగాఁ
బరవిటుఁ డంద మంచుఁ దనఁభర్తపిశాచముటంచు నెంచుచున్
దరుచుగ జారకృత్యములు తక్కుచుఁదారుచుఁజేతురోహరి.
- ఉ. మాటలతీరు వేఱుగను ♦ మంతనమందునఁ జింత వేఱుగాఁ
బూటఁ దిడి హెచ్చగుచుఁ బొట్టకు నెంతయుఁమ్రింగ నెంతుగా
నూటిగఁ బోకయున్ సవతిఁసూనులఁగాంచిన నీసడింతుగా
బోలులు పోవుచే గలిసి బాత్తుగఁ గాపుర మొల్ల రోహరి.
- చ. మెలఁకువతోడబంధులనుఁ మెచ్చక నిందలమోపి భర్తయున్
బిలిచిన రవ్వచేసి తమఁ పెంకెతనంబునఁ ద్రొచ్చివైచి పె
న్నలసతఁజూపి యాడ్చుచుఁ నవ్వలికిన్ వెడలింపుమంచులోఁ
బులుపున సంచరించెదరు ♦ పుంశ్చలు లిద్దరలోన శ్రీహరి.

చ. పరులను మోసపుచ్చి కలిఁ బొంధవకోటికి హాని నేయుచుకా
మురహరు నిన్ను వేడ కిలఁము క్రికి మార్గము చూడఁడునా
విరహముచేఁబరాంగసలఁవేడ్చు జూచుచుఁగూడఁగోరుచున్
విరసపుమాట లాడుచును ఁ బెద్దల నెన్నరు బుద్ధి నోహగీ.

చ. సిరిగలవాని మెచ్చుచును ఁ జేడ్చడి పేదజనాభి యైనచో
దరిఁ గనిపెట్టి దోషముల ఁ దాచక నెల్లడిచేసి లంచముల్
మురియుచు లాగిచాసమునఁమున్గుచునిన్నునుదూరుచుందురే
సరణిని బుణ్యమెంచకయె ఁ సంతత మాఖలు లుందుగోహగీ!

చ. ఎవరిమనంబునందుఁ దగ ఁ నెప్పుడు నీవు రమించుచుందువో
యెనరు తిపంబుచేతి సకలేశ్వరు నిన్నిల మెచ్చఁ జేతుగో
యెనరు ధనాశ్రవీడిభునిఁ నెఱియుమోహము లేక యుందుగో
యెననిని వార లొందెదరు ఁ దంచిత సద్గతి నిక్కమోహగీ!

చ. ధనము సజించిపోవఁగ నెఁతార్హానుదుఃఖము, సేవకాళియున్
బనులనుమానిపోవుదురుఁ బంధులుఁజల్ల నఁజూతు రెంతయున్
దనయులుదారయున్ నెతిలఁ ఁ దల్లడమందుదురెంతొకప్రమా
ధనమె కదా సుఖంబులకఁ ఁ దావలమా జగదీశ! శ్రీహరీ!

ఉ. కాల మహత్త్వ మెట్టిదొకొఁకాపురుషాఖలు వృద్ధి సెంది వా
చాలత నత్యమున్ బలుకఁ ఁ జాలెడి వారలుఁగానరారు గా
చాలఁగఁబాపముల్ సలుపుఁసంఘములేయభివృద్ధియయ్యెభూ
పాలకుఁ డాదరంబునను ఁ బాలననేయఁడు భూమి నోహరీ!

ఉ. అండజవాహ! కావఁగను ఁ నండవు నీవు మహాత్మా! భక్తితో
మెండుగ నిన్ను వేడితినిఁమేలొనఁగూర్పుమురామచంద్ర! నీ

- పుండఁగ భక్తులందఱకు • నొంద దొకప్పుడుఁ గీడు రక్షకా !
 దండముఁ బెట్టు దాసులకుఁ • దప్పులుఁ గల్గవు గాదె శ్రీహరి!
- చ. నిజమును బల్కలేరు; నిను నెన్నుదిఁగొల్వఁగలేరు; గాని యా
 యజుఁడులిఖించినట్టి విధి • యంతయు మార్పఁగ శక్యమేరికా
 విజయము నొందలేక యవివేకముచే నిలఁ గర్మబద్ధులై
 శుభములు లజ్జవీడి కడుఁ గోపముఁ జెందుచు నుందురోహరి !
- ఉ. దేవుడ! గీతలం జనువు • దీనులఁ గాచెడి విష్ణుమూర్తినిన్
 బ్రోవఁగ వేడి భక్తుడయి • పూజలు సల్పిన మానవుండిలన్
 బావనగంగయందు జలఁపానముఁజేసి మునుంగఁ గోపమున్
 పోవఁగఁ జేరఁడాయముని • పొంతకు నెప్పుడు సత్యమోహరి!
- ఉ. మాతలుగాఁ బరాంగనలు • మానసమందుఁ దలంప భగ్మరా
 ధ్దూతలు సేరరా రొగుల • దూతుట కీడుక నె చ మంచిజా
 దాతల వేడఁగా భునిని • దాఁగవు సేమము లర్చి చెంగటన్
 జేతనచేతనంబ ! నిను • జేరినవారికి మోక్షమూ హరి !
- చ. ధనమును జూడ నాశ యది • తప్పునె కానిగఁగింపకుండినన్
 మనమున గాంతఁ గోరుటలు • మానఁడు మానవుఁడీధరిత్రిలో
 ఘనముగ నీదు పూజలను • గ్రాలఁగ లేఁ డిల భక్తి లేక నీ
 వనిశముఁబ్రోవకున్న ఘనుఁ డైతను మోక్షమునొందఁజోహరి!
- చ. నడచితఁ దప్పు మార్గములఁ నాయముఁ బడి జగంబు లోపలకా
 గుడిచితఁ బెక్కు బాములను • గూడనికా పము లాచరించితిన్
 ముడిచితి నయ్యయన్యధనఁ ముల్ మది నాశనుజా దిభూమిపైఁ
 గడిపితి మాయచేత గతిఁ కాలము; నీ యజుఁజుపుమోహరి!

ఉ. తప్పుడు ముప్పదెప్పుడును • దాల్చిన దేహికి కాల మేగ నీ
మెప్పును బొంద కేనరుండు • మీఱగఁజాలఁడు కాలుబాధలన్
జొప్పడి నిశ్చలంబు మది • జొన్నక యోగికి భోగ్నికైన తా
వెప్పుడురాదుగా వరద! • యీయఁగఁ బూనవె దానినోహరి!

చ. ధనమున కాశఁజెంది వర • దారలఁజూచినమోహమందుచున్
మనమునఁగోరుఁడికిని • మానవుఁడెంతయులోభమునుచున్
ఘనమగు బాధలం బడుచు • గాంచగలేడుత్పదీయశక్తులన్
దనువున మత్సరంబున మి • దంబున నేరఁగఁ జాలఁ డోహరి!

చ. తపమును జేయలేను మది • తప్పుల వీడగలేను ధారుణిన్
జవలుఁడ నైతి మాయఁబడి • సజ్జనభోధన నమ్మ కెంతయున్
గపటముతో మెలింగితిని • గాలుఁడు శిక్షలు నేయువేళలన్
నెపమును జెప్ప నాతరమె • నీవు ననున్ గనకున్ననోహరి !

చ. తినుటయు నిద్రఁ జెందుటయు • దీఱచి మోహముఁ జెంది
యుంటయున్ విషయముతో • నోకప్పుడును విష్ణుని నిన్ను
భజింప కుంటయున్ దినములు పుచ్చుచుండుటయు • దేవుఁ
డ పీచని యెంచకుంటయున్ • ఘనమగు ముక్తి నీఁ గలవె •
కాన నినున్ భజయింతు నోహరి !

౯౪

ఉ. పుట్టిన దాదిగా నరులు • పుణ్యమొపాపమొకర్మచేయుచున్
బట్టుగ నాశనే సరిగఁ • బాలస చేయుచు జచ్చి పుట్టుచున్
గట్టిడి దైవమంచు నిను • గాఱులు గూసెదరెంత చిత్రమో
గట్టిగ నీదు మాయఁబడి • కష్టము నొందుచునుండురోహరి!

- ఉ. బాలుడు పుట్టగాఁ బెరిగిఁ బాల్యమునన్ వడినాటలాడుచున్
దేలఁగ యావనంబునను • దీటు మోహముఁగోనఁగాలమున్
జాలక వార్ధకంబునను • సంచలతన్ బెనుచిత లొందుచున్
బేలతనంబునన్ దనువు • వీడుచు నిన్నుఁ దలంపఁ డోహరీ!
- ఉ. మంచికి మేలు లేదు గద • మానవుఁ డీభువి సత్యమొంచకే
వంచన చేయుచుండు నిల • వాఁజనేత్ర) నినున్ భజంపకే
కొంచక చెడ్డకోరికలఁ • గోరును గాని భవాబు దాటగాఁ
బంచమ వేద మంచనెడి • భారతి మించుక నమ్మఁడో హరీ!
- ప. దాపునఁజేరి యెంతయునుఁ భార్య కులల్లుగ మాటలాడుచున్
మాఁగఁజూతురర్థమునుఁ మాయలుచేయటమఁచిదానొకా
పాపపు నీతు తెన్నిటినొఁపల్కు చు నుందురుమోసబుడిఁ
చూపుచు వారి కాఫలముఁ వోద్యమె నీవటు చేయ శ్రీహరీ!
- ఉ. ధనమున నాశతప్రదు గదా? యరివర్గముమాయఁగప్పఁగాఁ
మనమున దేహపోషణఁ • మాత్రమె పుట్టితినుంచ నెంచుచున్
బెనుపటి చీమార క్తములఁ • బెంపున నెప్పుడు కిల్లు కొంపక
మనమునఁగోరునంగియయి • మానినులన్ గవయంగ శ్రీహరీ!
- ఉ. సజ్జన సేవకే నరుడు • చాలఁగమేలును బొందుఁ దత్ఫలం
బీజగమందె కాంచు నిది • యెంతయునిక్కముక్తిర్తి నొందఁగా
నొజ్జలఁబూజ సల్పినను • నుత్తమ విద్యల నభ్యసించు నీ
వొజ్జవు తల్లివండి)వని • యోషికనిన్ భజయింతు శ్రీహరీ!
- ఉ. భుక్తియుముక్తియుంగలుగు • భూరిగుణాఘృనిన్ను గొల్చినన్
శక్తికొలంది నిన్ భజన • సల్పఁగ జన్మము సార్థకిం బగున్

- భక్తి విరక్తియుం గలిగి • బోధను జెందిన యోకామనం
త్యక్తతి నొంది నీ పగముఁ భానుమునన్ వసియించు శ్రీహరీ!
- చ. జననమునొందిదుఃఖమునఁ బాలఁగఁగ్రుంచుచుమానవుండెలన్
గనునె సుఖంబు లాసుఖముఁ గాంచెద వార్ధకమగదటంచులో
ననుకొను నాఁడునాటికిని • నాయువు తగ్గినటం చెఱుంగ లే
డను వఱి రామచంద్ర!నిను • నాధ్యు భజింపఁగ లేఁడుశ్రీహరీ.
- ఉ. లేరిల తల్లిదండ్రులును • లేరిల బంధవు లెట్టి వారికిన్
జేరవు సంపదల్ ధనయు; • జేరవు భోగము లెల్ల వారికిన్
జేరున దొక్కట యముని • శ్రీసదనం బది తప్పు చేసినకా
సారిగునాధ్య! ని న్భజన • సల్పినచో సుఖ మబ్బు శ్రీహరీ.
- ఉ. కామముకోధమున్ మదిముఁ గల్గెడిలోభముమోహమేనిధిన్
నీమము లేక మత్సరము • నీటుగఁ దాండవమాచు దేహికిన్
క్షేమము లేదు గాని యపఃకీర్తిని మెండుగఁ బొందు వానిచే
ధీమతు లీవిధఁ బెఱిఁగి • జేటి జమింతు రవెల్ల శ్రీహరీ. ౧౦౪
- ఉ. ఏల ననేక జనముల • నెత్తుట నెత్తిన యంతఁ గిర్మలం
గూలుచు బాధలంబడుచు • గోరిక నిన్మదినిల్పుఁగాని యే
నీల విధాతి చెయ్యలక • లీనుఁడు గాక తలంగ నేర్చెడున్
గాలము వ్యర్థమై చనుట • కా? యినియెల్ల ననంత! శ్రీహరీ.
- ఉ. లోకములోనఁ బుట్టుటయె • లోపము జీవికి దుఃఖమే కదా!
పోకడ లెన్ని చూపినను • బుణ్యము పాపము వెంటనంటుచున్
జేకులు కష్టముల్ నరుని • చిత్తము చొప్పునఁబోవు నిందియా
నీకము పద్మనాభుఁ గనఁ నేరక ముక్తిని బొందఁ షోహరీ.

చ. జయజయ నాధుపోష! జయ ♦ శంకరపూజితపాదపంకజా!
జయజయ దేవదేవ! జయ ♦ చారుశరీరవిభాసితా! విభూ!
జయజయ దానవారి! జయ♦ సంయమిమానసపద్మపట్నదా!
జయజయ వేదవేద్య! జయ ♦ సంగరభీకర! వీర! యోహరీ.

ఉ. మంగళ మోపరేళ జయ♦ మంగళ మోజగదీశ సుందరా
మంగళ మోసురేళ జయ♦ మంగళ మోకమలామనోహరా
మంగళమోముకుంద జయ♦ మంగళ మోకమలాక్ష కేశవా
మంగళ మోమురారి జయ♦ మంగళమోగరుడభ్రజా హరీ.

గద్య-ఇది శ్రీపార్వతీ పరమేశ్వరకృపావిశేష సంలబ్ధ కవిత్య భార
ద్వాజనగోత్ర పవిత్ర శ్రీమత్ప్రేషిమష్ట్రీ నంశపయః పారావార
రాకాసుధాకర వేద వేదాంగ పదార్థ బోధనావిధాన సమర్థః
వేంకటేశ్వరరామ యార్యపాత్రోభయ భాషాకవితావిధాన
ధౌరేయ శ్రీహర్షకవి విరచిత ద్వీరూప కోశాది మహా
కావ్య వ్యాఖ్యాన ప్రావీణ్య రతిరహస్యాది సంస్కృత
కావ్యనిర్మాణ నిపుణ సదాచార నిష్ఠాగరిష్ఠ వేంకట
సుబ్బరాయశాస్త్రి తృతీయతనూజ రమోమా
సమాన పాతివ్రత్యభాసితాచ్చమాంబాగర్భ
శుక్తిముక్తాఫల విద్యజ్ఞనవిధేయ సహజకవితా
పీఠాజమాన వేంకటేశ్వరరామచంద్రమూర్తి
నామధేయప్రణీతంబైన హరి శతకము

సర్వంబును సంపూర్ణము.

మంగళం మహత్ శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ.

